

Olen toiminut hengellisessä elämässä noin neljänkymmenen vuoden ajan ns. vapaissa piireissä, minä aikana ihmettelin kokemaani huonoa kohtelua ja huonovointisuuttani ja ajoittaista itsetuhoisuuttani. Nyt minulle on lopullisesti viime vuosien aikana selvinnyt erikoisesti meidän maassamme vallitsevan luonnehäiriön ja luonnehäiriöisen käyttäytymisen laajuus, erikoisesti erilaisissa hengellisissä yhteisöissä.

Vuoden 2002 joulukuussa katsoimme pakottavista syistä olevan tärkeätä perustaa mielenterveysyhdistys, joka pyrkii auttamaan kaltaisiანი ihmisiä. Yhdistys rekisteröitiin virallisesti, ja sen jälkeen olemme kaikin mahdollisin tavoin pyrkineet etsimään keinoja tämän toistaiseksi melko tuntemattoman sairauden aiheuttamien ongelmien korjaamiseksi. Olimme tietoisia siitä, että monet kaltaiseni ihmiset ovat tehneet itsemurhan tai ajautuneet niin suureen itsetuhoisuuteen, että useat jo ovat avun ulottumattomissa.

Pastori Raimo Mäkelä on jo vuosia sitten julkaissut kirjan ”Naamiona terve mieli – miten kohtaan luonnehäiriöisen”. Samoin on asiaan liittyen julkaistu melkoinen määrä erilaisia artikkeleja, joista suurin osa on ammatti-ihmisten laatimia, ja joista on ollut tietynlaista apua kärsiville ihmisille. Kuitenkaan ei julkisesti tai laajemmassa mittakaavassa ole pyritty luomaan toimintaa, joka aivan käytännössä palvelisi ”uhrien” auttamiseksi. Yleisen tiedossa olemisen ulkopuolella on yksittäisiä ammattilaisia, jotka toimivat tämän asian hyväksi joko terapeutisesti tai informatiivisesti. On tullut melko selväksi faktaksi, että todellinen tieto tältä alueelta rajoittuu turvakoteihin, rikosuhripäivystyksiin sekä erillisiin ihmisiin joko poliisin palveluksessa olevina sosiaali- tai psykologitason erikoistuntijoina tai vastaavina eri järjestöissä.

Narsistinen luonnehäiriö eli psykopatia on kuitenkin sairaus tai joidenkin mielestä erikoinen elämän filosofia, jonka vaikutukset sen piirissä oleviin ihmisiin sisältävät aivan uskomattomia tekijöitä, jotka aiheuttavat niin suurta turvattomuutta, mitättömyyden tunnetta, alistamista ja mielen elämän rikkoontumista, että juuri kukaan sitä kokenut ei ole ollut kykenevä kertomaan tästä puolesta, erikoisesti häpeän johdosta, että on antautunut sen vaikutuksen piiriin. Aivan kuten alkoholismi usein pyritään salaamaan viimeiseen asti, samoin psykopatti itse sekä hänen läheisyydessään olevat ihmiset salaavat ongelman ja piilottavat sen naamioiden ja aivan erikoislaatuisten lavasteiden taakse. Siksi juuri kukaan ei ole rohjennut tulla julkisuuteen näiden asioiden kanssa, kuten me nyt olemme tehneet.

Kesäkuun alusta 2004 olen valtion työllistämistuen avulla pitkäaikaistyöttömänä palkattu yhdistyksemme toiminnanjohtajaksi.

Nyt noin puolentoista vuoden aktiivisen ja yli kahden ja puolen vuoden vähemmän aktiivisen toiminnan perusteella olen päässyt tekemään melkoinen määrän johtopäätöksiä, jotka perustuvat luke-mattomiin yhteydenottoihin niin yksityisten kuin ammattilaistenkin kanssa. Erikoisesti yhteydenotto erilaisiin mielenterveysyhdistyksiin ja ammattimaisiin auttamisjärjestöihin on paljastanut jossakin mielessä hyvin ikäviäkin asioita. Kateus ja ammattiylpeys tuntuu olevan suurin este hedelmällisen yhteistyön syntymiseksi. Jo yhdistyksemme säännöissä todetaan, ettei tarkoituksemme ole luoda jotakin uutta ja suurimittaista järjestöä, vaan toimia yhdessä mahdollisimman monen erilaisen yhteisön kanssa koko maan kattavan turvaverkoston luomiseksi ”uhreja” varten.

Minä en ole ammattilaisia vastaan, vaan toivon heidän kaikkien suhtautuvan myötämielisesti tähän tärkeään asiaan. Ei pitäisi olla mikään este toiminnalle se, etten minä ole saanut virallista koulutusta tähän työhön, etenkin kun parin vuoden ajan toimin masentuneiden keskuudessa. Jatkovasti sain kuulla, että ihmiset mieluummin puhuvat maallikon kuin ammattilaisen kanssa, jo yksinomaan siitäkin syystä, että ammattimaiset piirit jo vuosikausien ajan ovat olleet ylikuormitettuna, eivätkä yksinkertaisesti ehdi tarpeellisessa määrin paneutua yksittäisten ihmisten ongelmiin. Fakta on se, ettei läheskään kaikkia avun tarpeessa olevia voida auttaa amatillisten resurssien puitteissa. Tuntuu siten kohtuuttomalta ja väärältä se, ettei laajaa kokemusta omaavia maallikoita osata arvostaa, vaan heitä mitätöidään koulutuksen puutteen johdosta. Silti aivan selvästi yhä enemmän ammattimaista apua tarvitsevia ihmisiä ohjataan vapaaehtoisten järjestöjen avun piiriin!

Minä henkilökohtaisesti olisin valmis menemään muutamavuotiseen amatilliseen koulutukseen, jos sellaista olisi tarjolla. Ei vain ole, niin että joutuisin itse kustantamaan kymmeniä tuhansia maksavan koulutuksen. 57-vuotiaana siinä ei ole mitään järkeä.

Lääkintäalan koulutukseen on ainakin ennen kuulunut jossakin määrin sellaista käytäntöä, että tietynlaisia ongelmia tai sairauksia läpikäyneet ihmiset ovat ammattikunnan edessä koulutuspäivillä selvittäneet omalta kannaltaan sairauttaan tai ongelmaansa. Olen nyt useiden ihmisten läsnäollessa heittänyt ilmaan ajatuksen, että miten olisi jos ammattilaiset alentuisivat kuuntelemaan minua, ja saisin esitelmöidä heille kaikesta siitä mitä olen kokenut ja saanut kuulla jo noin sadalta eri ihmiseltä. Voisivatko nämä ”potilaat” sitten tuntea saavansa avun näiltä ammattilaisilta, jotka tiedon tasolla käsittäisivät ongelman todellisen laajuuden? Vastaus on ollut eittä-mättömästi: ”Vain sellainen ihminen, joka itse on

kokenut tämän asian, voi todella auttaa meitä! Ammattilainen voi sitten osaltaan auttaa omien resurssiansa puitteissa!”

En syytä ammattilaisia ammattitaidottomuudesta, mutta nyt on kysymys ongelmasta, jota ei voida verrata mihinkään muuhun mielenterveyden alan ongelmaan. On kysymys aivan omasta maailmastansa, jossa eivät päde, sanottakoon vastaan kuinka paljon tahansa, normaalit ja totunnaiset terapia- ja selvittelymenetelmät. Esimerkkinä väite, ettei kukaan riitele yksiksensä. Luonnehäiriöisyyden alueella tämä väite on naurettava, koko asiaa vähättelevä. Väite, että syytä on aina molemmissa, ei lainkaan päde tällä alueella. Luonnehäiriöinen ihminen, ilman asian vitsiksi vääntämistä, saattaa saada virikkeen läheisensä syyttämiseen jostakin Kaukoidässä tapahtuneesta onnettomuudesta, laivan kaatumisesta tai vuoroveden aiheuttamasta tuhosta. Tästä asiasta on niin vähän todellista tietoa, koska ihmiset häpeävät kertoa ongelmien todellista laatua terapeutille, psykologille tai erikoisesti psykiatrilta. Heitä hoidetaan toki, kuunnellaan, autetaan, mutta todellinen ongelma usein jää toteamatta, sillä kuka kehtaisi tunnustaa olleensa tai olevansa kuin Sancho Pansa Don Quijoten retkillä, osallisena absurdeihin kaikkia naurattaviin tai hämmentäviin seikkailuihin. Minun kaltaisilleni, maallikoille, ja helpommin ystäväsiksi mielletäville ihmisille nämä asiat rohjetaan kertoa, koska itselläni on vastaavanlaista tunnustettavaa.

Seuraava asia tuntuu ensi alkuun pieneltä ongelmalta, mutta tuo esiin vaikeuden laajuuden. Aivan viime aikoina olen useammankin ihmisen suusta kuullut lausuman, liittyen nimenomaan tilanteisiin, joissa luonnehäiriöisyys on ainakin jossakin määrin tunnustettu ja hyväksytty olemassa olevaksi. Minulle tuottaa sanoinkuvaamatonta murhetta kuulla niiden harvojen suusta, jotka vielä saavat terapiaa: ”Minun on kotona oikein mietittävä valmiiksi ja pantava paperille, mitä uskallan ja voin kertoa terapeutille tai psykologille, saati sitten psykiatrilta!” Pelkona on itsensä leimautuminen sairaaksi, niin että esimerkiksi sosiaalihuolto puuttuu lasten kasvatusoikeuteen, jne. Millaista on terapia, johon potilas itse ei ole tyytyväinen, tai joka aiheuttaa pelkoa sen saajassa? Jossakin täytyy olla pahasti vikaa.

Maassamme on useita nimenomaan naisiin kohdistuvaan väkivaltaan erikoistuneita järjestöjä, jotka tekevät todella hyvää työtä, siitä kiitos kaikille. Mutta esimerkiksi helsinkiläinen seurakunta järjesti naisiin kohdistuvaan väkivaltaan keskittyneen teemapäivän, jolla pääpuhujina oli kaksi korkeimman tason puhujaa, jotka koko päivän esitelmöitsivät aiheesta, mutta yhtään ainoata kertaa ei mainittu psykopatiaa tai luonnehäiriötä. Vasta iltapäivällä tapahtuneessa paneelissa asiaa kokeneet osanottajat ottivat esiin nimenomaan luonnehäiriöisyyden osuuden. Esitelmöitsijät suhtautuivat esitettyihin asioihin asiallisesti, mutta selvästikin hämmentyneinä, mikä

minulle itselleni merkitsi jonkin asteista tietämättömyyttä. Minä siis tunsin olevani melko yksin edustamani asian kanssa.

Miksi niin moni kovia kokenut ajautuu uudeleen vastaavanlaiseen suhteeseen hyvinkin pian entisen piinallisen suhteen jälkeen? Minulla on siihen selvä vastaus: Koska ongelman ydin useimmiten on pohjimmiltaan alistajassa, kiusaajassa, luonnehäiriöisessä ihmisessä, jonka osuus jää selvittämättä nimenomaan sen johdosta, että syytä perinteisten tottumusten perusteella etsitään molemmista. ”Kukaan ei riitele yksikseen, aina on molemmissa syytä!” Mutta kuten jo olen maininnut, luonnehäiriöinen ihminen pystyy riitelemään yksikseen, aikaansaamaan ongelmia lainkaan riippumatta toisen osapuolen tekemisistä, suhtautumisesta, osallisuudesta.

Pari päivää sitten eräs nuorehko naisihminen toi ongelman esiin melko järisyttävällä tavalla. Hän itsekkin uskoi terapiansa perusteella, että perustekijä hänen ongelmansa ratkaisemiseksi oli tukkia ne ovet, joiden kautta luonnehäiriöinen ihminen oli päässyt häneen käsiksi. Hänestä selvästi huokui alistuminen kohtaloonsa ja tietynlainen syyllisyys. Pientä hetkeä myöhemmin sisimmässäni kuohahti tajutessani jälleen kerran ongelman todellisen laadun. Lähes poikkeuksetta etsitään ongelmaan joutumisen ja siinä viipymisen syytä henkilöstä, joka on uhri. Mutta kun nyt tunnemme luonnehäiriöisen toimintatavat ja häneen liittyvän problematiikan, äärimmäisen ystävällisen ja hyvyteen pedatun naamion ja kaikki naamiointiverkot, tuntuu suorastaan naurettavaalta ongelman painopisteen siirtäminen siinä määrin uhriin. Esitinkin tuolle naiselle seuraavana päivänä kysymyksen: ”Muistan, mitä eilen kerroit minulle. Ajattelepa nyt asiaa tältä kannalta: sinun halutaan löytävän elämästäsi ne ovet, joiden kautta luonnehäiriöllä ihmisellä on ollut pääsy elämääsi. Asetapa nyt toiseen vaakakuppiin se tosiasia, tunnustettu tosiasia, että useille ammatti-ihmisille, olkoot he sitten terapeutteja, psykologeja tai jopa psykiatreja, tuottaa suuria vaikeuksia tunnistaa luonnehäiriöinen ihminen hänen uskomattoman todelta näyttävän **terveen ihmisen naamion takaa**. Siihen aikaan kun ajauduit avioliittoon miehesi kanssa, asia oli paljon tuntemattomampi kuin tänään, eikä nyt muutos eiliiseen ole kovinkaan suuri. Mietipä, mitkä ovat ne ovet, joiden kautta luonnehäiriöinen kulkee näiden ammattilaisten lävitse, jotka usein katsovat heidät aivan terveiksi ja normaaleiksi ihmisiksi!

Kerroin tämän asian samaan seminaariin osallistuvalla terapeutilla, joka hymyili ja oli aivan samaa mieltä kanssani. Ongelman ydin ei ole siinä, ettei täysin maallikko, rakastunut ihminen pysty erottamaan todellisuutta näiden naamioiden ja naamiointiverkkojen takaa, vaan siinä, että olemme tekemisissä niin uskomattomien tekijöiden kanssa, kun vielä lisäksi sairauden selvä puhkeaminen ja esiin tulemi-

nen saattaa tapahtua vasta myöhemmin tai keski-ikässä!

Kirjojani on liikenteessä noin tuhat kappaletta, eikä yhtään kappaletta ole jaettu mielivaltaisesti jakamisen takia. Yksikään negatiivinen tai epäilevä kommentti ei ole saavuttanut minua, vaan päinvastoin jokainen asiaan osallinen ihminen on vakuuttanut kirjojeni pitävän paikkansa jokaista sanaa myöten. Masentavaa on vain se, etteivät korkeamman tason ammattilaiset halua millään tavoin kommentoida asiaa, vaan ovat vaienneet sen kuoliaaksi.

Olen kuullut, että esim. Helsingin turvakotien henkilökuntaa on lukenut kirjaani suurella hyväksynnällä, ja useampikin terapeutti ja sosiaalialan ihminen on kertonut kirjoistani olevan suurta hyötyä heidän työssään, koska aikaisemmin ei kukaan ole osannut tai rohjennut puhua näistä asioista.

Työllämme on siis paikkansa meidän maassamme, ns. tilauksensa. Mutta asian luonteen vuoksi harva ihminen uskaltaa asettua rintamaan kanssamme. Uhri ei voi riemuissaan esitellä kirjojamme tuttavilleen, kertoen saaneensa avun kuolettavaan ongelmaansa, koska siten julkitoisi kumppaninsa luonnehäiriöisyyden. Nämä ihmiset elävät sellaisen pelon alla, jota emme aikaisemmin ole osanneet kuvitellakaan. He elävät jatkuvassa syyllistämisessä, pelossa, uhkailujen alla. ”Jos lähdet kotoa, etsin sinut vaikka toisesta maan äärestä ja tapan tai hakkaan sinut henkiiheveriin!” ”Sinä et saa asioistamme puhua kenellekään, ei edes seurakunnassa!”

Juuri siinä vaiheessa, jolloin olin lopullisesti heidän ongelman todellisuuteen, tuli luokseni uskovaisen perheen vaimo, joka itki ja sanoi pelkäävänsä mennä kotiin, sillä hänen uskovainen miehensä oli uhannut polttaa koko perheensä, lapsensa, rivitalon, jossa he asuivat. Hänen sukulaisensa oli tehnyt vastaavaa jo aikaisemmin, ja mies vakuutti olevansa kykenevä samaan. Hankin vaimon lapsineen turvapaikkaan, mutta fanaattiset seurakuntalaiset pakottivat naisen takaisin kotiin evästyksellä: uskovaisen naisen tulee varautua kaikkeen, jopa siihen että hänen miehensä tappaa hänet, eikä kukaan ulkopuolinen saa puuttua asioihin! Se oli minulle viimeinen pisara, ja pian sen jälkeen kirjoitin ensimmäisen kirjani.

Tämä on tietysti ääritapaus, mutta vastaavaa hieman lievemässä muodossa tapahtuu kaikkialla maassamme, etenkin uskonnollisissa piireissä. Melko laajasti jo tiedostetaan ongelman olemassaolo, mutta auttavaa mieltä puuttuu hälyttävässä määrin.

Tunnen yhdistyslain ja sen edellyttämän jäsenten keräämisen, koska sehän on yhdistyslain perusta. Katson kuitenkin toimivamme sellaisella alueella, missä luonnehäiriöisyyden mukanaan tuoma aivan erikoinen maailma ulottuu yhdistystoimintaankin. Säännöissämme jo lukee, että mahdollisimman suuressa määrin pyrimme toimimaan jo olemassa olevien järjestöjen kanssa yhteistyössä. Siksi jäsenhan-

kinta on meille vähemmän tärkeästä päästä. Meidän tavoittemme on löytää vaikeuksissa oleville ihmisille juuri se paikka, jossa he saavat parhaan mahdollisen, juuri heille sopivan avun, vaikka se merkitsikin meille jäsenten menettämistä. Se tarkoittaa käytännössä taloudellista ja henkilömäärään liittyvän edun menettämistä, mutta katson sen kuitenkin olevan ensiarvoisen asian ihmisten auttamiseen kohdistuvassa työssä.

Olen vierailut todella monissa mielenterveysyhdistyksissä, ja tyrmistykseksi olen kohdannut uskomaton kateutta. Jos meillä ei olisi omaa yhdistystä, olisi minun vierailuihini suhtauduttu toisin, mutta olen selvästi huomannut, että meidän pelätään vievän jäseniä muilta yhdistyksiltä. Se ei ole edes mielessämme.

Näyttää nyt siltä, että mielenkiinto toimintaamme kohtaan on kasvamassa, ja satojen uhrien ohella alemman tason ammattilaiset ovat tiedustelleet ja tunnustelleet mahdollisuksiensa työssä mukana olemiseksi, omalla tahollaan.

Jos kirjat ovat yksi perusta toiminnallemme, vähintään yhtä suuri merkitys on vertaistukiryhmien perustamisella ympäri maata. Yhdistyksemme ei ota vastuuta muusta kuin Riihimäellä toimivasta ryhmästä, jolle Adventtiseurakunta on antanut ilmaiset tilat. Vastuun haluamme jäävän paikkakuntien luterilaisille tai muille seurakunnille, auttamisjärjestöille jne. Meidän tehtävämme on vain herätellä kiinnostusta asiaan ja auttaa alkuun pääsemisessä. Siksi pyrin löytämään yhteistyökumppaneita matkustelemalla mahdollisimman paljon ja osallistumalla mitä erilaisimpiin eheytysseminaareihin ja tilaisuuksiin. Siinä määrin kuin ihmiset pidemmällä tähtäimellä osoittautuvat luotettaviksi, voimme ottaa heidät yhdistyksemme jäseniksi.

Markku Vuori
toiminnanjohtaja